

**ความสามารถในการใช้ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์
ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรสังคมศึกษา
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา**
Competence in Using Historical Thinking Skills of Social Studies Students, Faculty of
Humanities and Social Science, Yala Rajabhat University

มลิวรรณ รักษ์วงศ์

Maliwan Rukwong*

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

Faculty of Humanities and Social Sciences Yara Rajabhat University, Thailand

*Corresponding Author, E-mail: mruk Wong@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาทัศนคติ ความเข้าใจ ความหมาย จุดมุ่งหมาย คุณค่าของประวัติศาสตร์ ปัญหา และอุปสรรค ในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ และการจัดระดับความสามารถในการใช้ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 วิชาเอกสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่ผ่านการเรียนวิชา 2114101 (ประวัติศาสตร์ไทย) 2114302 (ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้) 2114403 (ประวัติศาสตร์ยุโรปสมัยใหม่) 2114304 (ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออก) จำนวน 43 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย เนื้อเพลง บทกลอน กฎหมายตราสามดวง สารานุกรมแนะนำหนังสือดี 100 เล่ม รวบรวมข้อมูลโดยการจัดสนทนากลุ่มทั้งหมดจำนวน 3 ครั้ง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดระดับความสามารถ ผลการวิจัยพบว่า ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มส่วนใหญ่มีทัศนคติในด้านลบกับการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ผู้เข้าร่วมสนทนาทั้งหมดเข้าใจความหมาย คุณค่าและจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ คลาดเคลื่อน ซึ่งส่งผลกระทบต่อระดับความสามารถในการใช้ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ โดยพบว่า 1). ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มส่วนใหญ่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หิวพหุและตีความ รวมถึงการใช้ทักษะการสืบค้นและใช้ข้อมูลอยู่ในระดับควรปรับปรุงแก้ไข 2). ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มส่วนใหญ่มีความสามารถในการตั้งคำถามจัดอยู่ในความสามารถระดับควรปรับปรุงแก้ไข

คำสำคัญ : ทักษะการคิด ประวัติศาสตร์ นักศึกษาวิชาเอกสังคมศึกษา

Abstract

The purposes of the research were to study attitudes, understanding, meaning, objectives, historical values, problems, and obstacles found in historical pedagogical practices and categorize competence regarding historical conceptual skills. The sample group were 43 fourth year students majoring in Social Sciences at Yala Rajabhat University and passing 2114101 (Thai History) 2114302 (South-East Asia History), 2114403 (Modern Europe history), 2114304 (East Asia history). Research instruments included lyrics, rhymes, Triple Seals Laws, and Encyclopedias. 3 focus groups were held to collect data. Data were analyzed by using rubrics scale. The results were as follows: Most participants had negative opinion towards studying history. The majority of the participants misunderstood meaning, values and objectives of historical pedagogical practice resulting in their competence of analysis and interpretation. It was found as follows : 1) Most participants' ability of analysis, interpretation as well as research skill needs improving. 2) Most participants' ability to ask the questions also needs improving

Keywords: thinking skill, history, Social Studies Students

บทนำ

ในสังคมไทยยุคใหม่การจัดการศึกษาควรเน้นให้บุคคลเห็นถึงความสำคัญของการเข้าใจชาติผ่านการเรียนรู้จากวิชาประวัติศาสตร์ เพราะจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้คนในชาติได้เรียนรู้เรื่องราวความเป็นมาของชาติ ผู้ที่ผ่านการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ต้องสามารถนำคุณค่าของระบบคิดที่ได้จากการเรียนรู้ประวัติศาสตร์มาปรับใช้ในสังคมปัจจุบันทั้งสังคมในชาติและสังคมโลกได้อย่างเหมาะสม การที่จะพัฒนาการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ให้เป็นศาสตร์ที่มีความหมายต่อคนในชาติได้ทุกคน ต้องทำความเข้าใจให้ตรงกันว่า คุณค่าของวิชาประวัติศาสตร์ไม่ใช่เป็นเพียงศาสตร์ที่ช่วยให้เข้าใจความเป็นมาในอดีต แต่ยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือช่วยแก้ปัญหาวิกฤตทางปัญญาได้ เพราะการเรียนประวัติศาสตร์สามารถช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ เป้าหมายของวิชาประวัติศาสตร์คือการเป็นศาสตร์ที่สามารถประยุกต์ใช้ให้เข้ากับชีวิตในสังคมได้มากกว่าการจดจำปี พ.ศ. ประวัติศาสตร์ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเหตุการณ์ต่างๆ เฉลียวหน้ากับปัญหาอย่างมีเหตุผล อดทน และฉลาด วิชาประวัติศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ให้ความรู้ถึงขั้นรากฐานความเป็นมาของแต่ละวิชา ประวัติศาสตร์สามารถใช้วัดความรู้เดิมด้านการรู้คุณค่า วรรณคดี ศิลปะ การดำเนินชีวิตในขอบเขตของการฝึกหัดทางปัญญา (Hill,1972 อ้างถึงใน ลดาวัลย์ มาลัยวงษ์,2518) ประวัติศาสตร์นอกจากจะเป็นวิชาที่บอกความรู้เกี่ยวกับโลกแล้วยังช่วยพัฒนาพลังความคิดด้วย เพราะการศึกษาประวัติศาสตร์ฝึกให้ใช้ทุกส่วนที่จำเป็น เช่น ปัญญา ควบคุมระบบการใช้เหตุผล ปลูกฝังศิลปะการแสดงออก การสื่อความเข้าใจ และปรับปรุงทัศนะเชิงความคิด ได้แก่ นิสัยช่างสงสัย ช่างวิพากษ์วิจารณ์ คิดกว้างไม่ลำเอียง แยกแยะได้ การศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ให้เกิดคุณค่าสูงสุดต้องอาศัยปัจจัยหลายประการประกอบกัน เช่น หลักสูตร ผู้สอน วิธีการสอน แต่การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันแทบจะไม่มีบทบาทในการสร้างสรรค์คุณค่าทางการเรียนเพราะเนื้อหาในหนังสือเรียนประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ที่ผ่านมามีเน้นการตีความและอธิบายแต่จะเน้นการสอนแบบท่องจำทำให้การเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์อยู่ในลักษณะหยุดนิ่งอยู่กับที่ไม่ว่าก่อให้เกิดพัฒนาการทางความคิด การเรียนการสอนแบบเดิมที่กล่าวมาไม่สามารถสนองตอบสภาพสังคมปัจจุบันซึ่งเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้เกี่ยวกับปัญหาการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ได้ มีนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่าการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ในประเทศไทยส่วนใหญ่มุ่งเน้นการถ่ายทอดความรู้มากกว่าการสร้างองค์ความรู้ใหม่จึงทำให้การวัดผลออกมาในรูปการท่องจำส่งผลให้กระบวนการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับแค่การรับรู้แทนที่จะออกมาในรูปของการวิเคราะห์และวิจารณ์ วิชาประวัติศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ต้องอาศัยความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง เวลา สถานที่ ชื่อ

เหตุการณ์ และแนวความคิด และผู้ที่ศึกษาประวัติศาสตร์ต้องยึดมั่นกับการคิดทางประวัติศาสตร์ (Historical Thinking) คือ ต้องรู้จักการตั้งคำถาม ผักผ่อนการเขียน รู้จักการตีความ และปรับการใช้ข้อมูลเพื่อสนับสนุนการตอบคำถามอย่างมีเหตุผลเพื่อให้เกิดความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ (ชาญชัย รัตนวิบูลย์, 2544)

ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ส่วนหนึ่งมาจากตัวผู้สอนคือ ครูเนื่องจากครูเป็นตัวกลางในการแนะนำแนวทางและทำหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการสร้างผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ หากครูไม่มีประสิทธิภาพและมีความเข้าใจในการสอนที่ไม่ถูกต้องอาจก่อให้เกิดปัญหาในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ได้ ดังนั้นครูจึงต้องมีความเป็นมืออาชีพ มีความรู้ความสามารถที่แสดงให้เห็นว่าจะสามารถจัดการการศึกษาและพัฒนาคุณภาพเยาวชนไทยได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้บทบาทของครู โดยเฉพาะครูสอนวิชาประวัติศาสตร์จึงได้รับการเน้นย้ำเป็นพิเศษเพราะวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่มีลักษณะเฉพาะที่ต้องทำความเข้าใจและสามารถอธิบายเหตุการณ์โดยใช้ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ได้ การจะสอนวิชาประวัติศาสตร์ให้ได้ดีหรือไม่ นั้นขึ้นอยู่กับว่าครูผู้สอนมีความเข้าใจพื้นฐานและทักษะในวิชาที่จะสอนมากน้อยเพียงใด เพราะผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์คือผู้มีอิทธิพลต่อแนวความคิดและการพัฒนาความคิดของผู้เรียนอย่างมาก ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่สอนวิชาประวัติศาสตร์ที่ดีจะต้องตรวจสอบตนเองอยู่เสมอว่าตนเองเข้าใจความหมายและความสำคัญของประวัติศาสตร์เพียงใด มีความสามารถในการคิดและอธิบายประวัติศาสตร์โดยคำนึงถึงมิติของเวลาและบริบทหรือไม่ และยังคงปรับปรุงตนเองให้ทันสมัยทางวิชาการอยู่เสมอด้วยการจะพัฒนาคุณภาพครูสอนวิชาประวัติศาสตร์ให้มีคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการไม่ใช่เรื่องง่ายส่วนหนึ่งเป็นเพราะเป็นผลผลิตมาจากกระบวนการสอนประเภทท่องจำ และการทำข้อสอบแบบปรนัยและอีกส่วนหนึ่งอาจมาจากผู้เรียนประวัติศาสตร์ยังไม่มีความเข้าใจที่ถูกต้องทั้งด้านเนื้อหาและทักษะเมื่อผู้เรียนไม่มีทักษะที่ดีพอความหวังที่จะพัฒนาผู้เรียนจึงค่อนข้างเป็นไปได้ยาก คุณภาพของการเรียนวิชาประวัติศาสตร์วัดได้จากความสามารถในการอ่านเป็น คิดเป็น และเขียนเป็น ปัจจุบันเราจะเห็นได้ว่าการศึกษาไทยล้มเหลวทั้งระบบเพราะเด็กไทยอ่านหนังสือน้อย คิดในกรอบของตรรกศาสตร์ไม่เป็น และเขียนไม่เป็น ขาดการรับรู้ข่าวสารใหม่ๆ สำหรับวิชาประวัติศาสตร์ก็เช่นกัน กล่าวคือการเรียนวิชาประวัติศาสตร์แนวใหม่ควรเน้นการใช้ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ในการทำความเข้าใจเหตุการณ์โดยต้องศึกษาบริบทแวดล้อมและมิติของเวลาประกอบการอธิบายซึ่งผู้เรียนต้องใช้ความสามารถในการวิพากษ์และตีความประวัติศาสตร์อย่างเข้าใจ กล่าวคือไม่นำความรู้สึกของคนในยุคปัจจุบันไปตัดสินอดีต

จากที่กล่าวมาข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ว่าต้องมีคุณสมบัติเพิ่มเติมจากการสอนวิชาทั่วไป กล่าวคือ ต้องมีความรอบรู้ ช่างคิด ช่างถาม ช่างวิเคราะห์ และเลือกใช้ข้อมูลเป็น โดยเฉพาะนักศึกษาชั้นปีที่ 4 วิชาเอกสังคมศึกษาที่จะต้องออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพควรได้รับการประเมินความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐานเพื่อให้ทราบถึงแนวคิด ความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการใช้ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์เพื่อเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาที่จะออกฝึกประสบการณ์โดยตรงและจะก่อให้เกิดผลดีต่อนักเรียนที่ได้รับการสอนในอนาคตเพราะครูสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่ดีและมีคุณภาพย่อมส่งผลให้ผู้เรียนได้พัฒนาได้เต็มศักยภาพ

หลักสูตรสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เป็นหน่วยงานหนึ่งที่ได้รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนทางด้านการศึกษาที่สำคัญแห่งหนึ่งในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้และผลิตครูสอนสังคมศึกษาและวิชาประวัติศาสตร์จำนวนมาก ในส่วนการเตรียมการสอนสังคมศึกษาและวิชาประวัติศาสตร์ หลักสูตรสังคมศึกษาได้จัดให้นักศึกษาหลักสูตร 5 ปี เรียนวิชาประวัติศาสตร์ จากสาขาวิชาประวัติศาสตร์ เพื่อปูพื้นฐานความรู้ความเข้าใจทั้งเนื้อหาและทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ เช่น 2114101 (ประวัติศาสตร์ไทย) 2114302 (ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้) 2114403 (ประวัติศาสตร์ยุโรปสมัยใหม่) 2114304 (ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออก) และอื่นๆ ซึ่งน่าจะทำให้นักศึกษามีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และการคิดทางประวัติศาสตร์พอเพียงแก่การพัฒนาการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในอนาคต ด้วยความสำคัญของการเตรียมความพร้อมเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความพร้อมและระดับความสามารถในการใช้ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรสังคมศึกษา เพราะ

เป็นกลุ่มนักศึกษาที่ต้องเตรียมการฝึกสอนวิชาประวัติศาสตร์ในชั้นปีที่ 5 โดยผู้วิจัยคาดหวังว่า ผลจากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ในการประเมินตนเองของนักศึกษาอันจะนำไปสู่การเตรียมความพร้อมเพื่อการฝึกสอนวิชาประวัติศาสตร์ให้มีคุณภาพดีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทัศนคติ ความเข้าใจ ความหมาย จุดมุ่งหมาย คุณค่าของประวัติศาสตร์ ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

2. เพื่อจัดระดับความสามารถในการใช้ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 4 วิชาเอกสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จำนวน 43 คน ที่ผ่านการเรียนวิชา 2114101 (ประวัติศาสตร์ไทย) 2114302 (ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้) 2114403 (ประวัติศาสตร์ยุโรปสมัยใหม่) 2114304 (ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นจากการสนทนาแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มเกี่ยวกับทัศนคติต่อวิชาประวัติศาสตร์ การเข้าใจความหมาย คุณค่า จุดมุ่งหมาย ปัญหา อุปสรรคในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ การนำเสนอข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหา และการใช้ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ ทั้ง 4 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการตั้งคำถาม ทักษะการสืบค้นและใช้ข้อมูล ทักษะการตอบคำถามเชิงวิเคราะห์ ทักษะการวิพากษ์และตีความ

2. เอกสารและสื่อประกอบการสนทนา คือ เอกสาร และสื่อต่างๆที่ใช้ในขั้นตอนการสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือในการศึกษาความสามารถในการใช้ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

3. เครื่องบันทึกเสียง ผู้วิจัยใช้เครื่องบันทึกเสียงในการเก็บข้อมูลเนื่องจากระหว่างการดำเนินการสนทนากลุ่มตัวอย่างต้องแสดงความคิดเห็นจึงต้องการความรวดเร็วและความแม่นยำเพื่อประโยชน์ต่อการตรวจสอบในขั้นตอนการวิเคราะห์จัดระดับความสามารถในการคิดทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง

4. แบบบันทึก ผู้วิจัยทำแบบบันทึกเพื่อจดบันทึกบทสนทนาของกลุ่มตัวอย่างในการสนทนาโดยนำข้อมูลที่บันทึกการสนทนามาปรับการตั้งคำถาม การเลือกเอกสารและสื่อประกอบการสนทนาให้สามารถตอบสนองต่อความสนใจหรือกระตุ้นความสนใจและดึงศักยภาพของกลุ่มตัวอย่างออกมาให้มากที่สุด

3. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำข้อมูลจากการบันทึกการสนทนากลุ่มครั้งที่ 1 ถอดความเป็นบทสนทนาแล้วนำผลที่ได้มาทำการสรุปและวิเคราะห์ทัศนคติต่อวิชาประวัติศาสตร์ ความเข้าใจด้านความหมายของประวัติศาสตร์ คุณค่าและจุดมุ่งหมายของการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ปัญหา อุปสรรคในการเรียนประวัติศาสตร์ โดยการเขียนเป็นความเรียงเชิงพรรณนาวิเคราะห์

2. นำข้อมูลจากการบันทึกการสนทนากลุ่มครั้งที่ 2 และ 3 มาถอดความเป็นบทสนทนาเขียนเป็นความเรียงเชิงพรรณนาวิเคราะห์ โดยแยกเป็นทักษะต่างๆ ดังนี้ ทักษะการตั้งคำถาม ทักษะการสืบค้นและใช้ข้อมูล ทักษะการตอบคำถามเชิงวิเคราะห์ ทักษะการวิพากษ์และตีความ

ผล

นำเสนอผลการวิจัยเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ทักษะการคิด ความเข้าใจ ความหมาย จุดมุ่งหมาย คุณค่าของประวัติศาสตร์ ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ตอนที่ 2 ระดับความสามารถในการใช้ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ตอนที่ 1 ทักษะการคิด ความเข้าใจ ความหมาย จุดมุ่งหมาย คุณค่าของประวัติศาสตร์ ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

1.1 ทักษะการคิดต่อวิชาประวัติศาสตร์

จากการสนทนากลุ่ม พบว่าผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มส่วนใหญ่มีทัศนคติด้านลบต่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะอาจารย์ที่สอนประวัติศาสตร์ที่ไม่ได้ใช้วิธีการสอนที่ดี ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเห็นว่า การเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์เน้นการบรรยายเป็นวิชาที่เรียนเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ผ่านไปแล้ว บรรยายภาคในการเรียนน่าเบื่อไม่มีความน่าสนใจเพราะต้องจดจำแต่ปี พ.ศ. ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มมีทัศนคติในทางลบกับการออกข้อสอบของวิชาประวัติศาสตร์เพราะเห็นว่าไม่มีมาตรฐานในการให้คะแนนที่ชัดเจน ทั้งนี้มีนักศึกษาบางคนมีความเห็นว่าการเรียนประวัติศาสตร์มีความจำเป็นเมื่อมีจุดประสงค์ต้องใช้ เช่น นำไปสอน หรือสอบเรียนต่อ เมื่อไม่ต้องใช้ในจุดประสงค์ดังกล่าวก็ไม่จำเป็นต้องเรียนเพราะไม่ได้ใช้อะไรมาก แต่ก็ยังมีนักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าการเรียนประวัติศาสตร์มีความจำเป็นเนื่องจากเป็นพื้นฐานในการพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

1.2 ความเข้าใจความหมายของประวัติศาสตร์และการคิดทางประวัติศาสตร์

นักศึกษาที่เข้าร่วมสนทนากลุ่มทุกคนมีความเห็นตรงกันว่าประวัติศาสตร์คือเรื่องราวในอดีตที่มีเหตุการณ์มีตัวคนในเหตุการณ์ หลายคนมีความเข้าใจว่าประวัติศาสตร์และโบราณคดีมีความสัมพันธ์กัน โดยยกตัวอย่างว่าประวัติศาสตร์คือการขุดค้นหาหลักฐาน ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มส่วนใหญ่ไม่เข้าใจความหมายของประวัติศาสตร์ลักษณะเฉพาะและธรรมชาติของวิชาประวัติศาสตร์ เนื่องจากผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มมีความเห็นว่าประวัติศาสตร์ซ้ำรอยได้ ทุกเรื่องราวในอดีตคือประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์ไม่มีข้อสรุปที่แน่นอน การอธิบายเป็นไปตามการตีความของผู้ศึกษาซึ่งบางครั้งมีความขัดแย้งกันเองสร้างความสับสนให้แก่ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเนื่องจากไม่สามารถหาหลักเกณฑ์ในการเลือกเชื่อถือข้อมูลได้ ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทุกคนไม่รู้จัก ไม่เคยได้ยินว่าการคิดทางประวัติศาสตร์ และมีความเห็นว่าไม่เคยได้รับการฝึกคิดจากการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ซึ่งไม่ได้รับการฝึกหัดมีผลกระทบต่อความสามารถในการใช้ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่ความสามารถในการใช้คำถาม การสืบค้นและใช้ข้อมูล การตอบคำถามเชิงวิเคราะห์ และที่สำคัญที่สุดคือการวิพากษ์และการตีความที่ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข

1.3 ความเข้าใจจุดมุ่งหมายและคุณค่าของการเรียนประวัติศาสตร์

นักศึกษาที่ร่วมสนทนากลุ่มทั้งหมดไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของการเรียนวิชาประวัติศาสตร์และคุณค่าในเชิงศาสตร์แห่งวิถีคิด ส่วนใหญ่ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเข้าใจตามการตีความของตนเองว่าจุดมุ่งหมายของการเรียนประวัติศาสตร์คือการเรียนเพื่อรู้ถึงพื้นฐานความเปลี่ยนแปลงเพื่อประยุกต์ใช้กับวิชาอื่นและเพื่อให้สอบผ่าน บางคนเสนอว่าประวัติศาสตร์เรียนรู้เพื่อรู้จักชนชาติและชาติกำเนิดของตนเอง โดยทุกคนที่เข้าร่วมสนทนากลุ่มเห็นว่าตนเองบรรลุจุดมุ่งหมายของการเรียนประวัติศาสตร์ตามที่ได้ตีความไว้แล้ว สำหรับคุณค่าของประวัติศาสตร์ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทุกคนมองคุณค่าของประวัติศาสตร์ในแง่ของอดีตที่เกิดขึ้นและ

จบลงไปแล้วเป็นความทรงจำที่เป็นบทเรียนเพื่อประโยชน์การก้าวสู่นาคตไม่ให้ผิดพลาดเหมือนอดีต ทั้งนี้ไม่มีใครมองคุณค่าของการเรียนประวัติศาสตร์ในแง่ที่เป็นศาสตร์ที่มีบทบาทในการเสริมสร้างกระบวนการคิด

1.4 ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์เป็นผลโดยรวมจากความเข้าใจส่วนประกอบของวิชาประวัติศาสตร์คลาดเคลื่อนตั้งแต่เริ่มต้น ทั้งความหมาย จุดมุ่งหมาย คุณค่า ลักษณะ และธรรมชาติของประวัติศาสตร์ ทั้งนี้ในความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสนทนาทุกคนมีความคิดตรงกันคือ ปัญหาสำคัญในการเรียนประวัติศาสตร์ของตนเองคือ อาจารย์ผู้สอนที่ไม่มีเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ที่ดี การเรียนการสอนไม่มีสื่อที่น่าสนใจ ส่วนของเนื้อหาให้ท่องจำมากเกินไปทำให้จำไม่ได้ ผู้ร่วมสนทนาทุกคนมีปัญหาในการทำข้อสอบข้อเขียนเนื่องจากเป็นข้อสอบที่ต้องใช้ทักษะการวิเคราะห์แต่อาจารย์ผู้สอนไม่ได้ฝึกการใช้ทักษะให้ผู้เรียนมาก่อน ผู้ร่วมสนทนาทุกคนมีความเห็นว่าข้อสอบอัตนัยไม่มีมาตรฐานในการตรวจข้อสอบเพื่อให้คะแนนที่ชัดเจน อีกทั้งยังคิดเห็นตรงกันว่าในการทำข้อสอบวิชาประวัติศาสตร์ต้องเขียนตามใจอาจารย์ผู้สอน หากเขียนไม่ตรงกับความคิดของอาจารย์จะได้คะแนนต่ำพร้อมเสนอว่าวิชาประวัติศาสตร์ควรออกข้อสอบแบบเลือกตอบบ้าง ปัญหาและอุปสรรคที่ผู้ร่วมสนทนา รู้สึกหนักใจอีกอย่างคือ การออกไปฝึกสอนหากได้รับมอบหมายให้สอนวิชาประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นวิชาที่มีเนื้อหามากทำให้จำเนื้อหาที่จะสอนไม่ได้ แต่ผู้เข้าร่วมสนทนาที่มีความมั่นใจว่าหากได้ทำการศึกษาเพิ่มเติมจะสามารถสอนวิชาประวัติศาสตร์ได้ดีเนื่องจากรู้ถึงปัญหาการเรียนวิชาประวัติศาสตร์แล้ว ประกอบกับผู้เข้าร่วมสนทนาทุกคนได้ผ่านการเรียนวิชาวิธีการสอนมาจากคณะครุศาสตร์แล้วทำให้มั่นใจว่าจะมีวิธีการถ่ายทอดที่ดีและน่าสนใจ

1.5 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

ผู้ร่วมสนทนาทุกคนมีความคิดเห็นว่าการเรียนการสอนควรมีการพัฒนาคุณภาพด้านวิธีการสอนของอาจารย์ผู้สอนให้มีกระบวนการถ่ายทอดที่ที่น่าสนใจ เพื่อกระตุ้นความรู้สึกลอยากรู้และเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่ายขึ้น ผู้เข้าร่วมสนทนาบางคนมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการจัดวิชาเพื่อสอนวิชาประวัติศาสตร์ในวิชาชีพรูโดยเฉพาะเพื่อที่จะสามารถนำไปใช้สอนได้ถูกต้องตามหลักสูตรต่างๆของครู แต่ผู้ร่วมสนทนาส่วนใหญ่ยังคงต้องการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ที่จัดการเรียนการสอนจากสาขาวิชาประวัติศาสตร์จากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เช่นเดิมเพราะมั่นใจว่าจะได้ข้อมูลและเนื้อหาที่แน่นกว่าเพราะอาจารย์สำเร็จการศึกษาด้านประวัติศาสตร์มาโดยตรง

ตอนที่ 2 ระดับความสามารถในการใช้ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

2.1 ทักษะการตั้งคำถาม

ผู้เข้าร่วมสนทนาทุกคนสามารถตั้งคำถามได้ทั้งคำถามระดับสูงและคำถามระดับต่ำ คือ สามารถตั้งคำถามที่ก่อให้เกิดการขยายความคิดสู่ประเด็นอื่นๆและคำถามแบบจำกัดคำตอบที่ไม่นำไปสู่การขยายความคิดในการอธิบาย ในส่วนของวิธีการตั้งคำถามทุกคนควรปรับปรุงแก้ไขเพราะคำถามส่วนใหญ่เป็นคำถามที่กล่าวขึ้นมาลอยๆ บางคำถามไม่มีประธาน กริยากรรม ลักษณะของการตั้งคำถามสื่อให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมสนทนาไม่สามารถเลือกให้ความสำคัญกับประเด็นปัญหาที่เป็นส่วนสำคัญในการอธิบายเหตุการณ์นั้นๆว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร และทำไม ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการที่ผู้เข้าร่วมสนทนาไม่มีพื้นฐานความรู้เดิมไม่เพียงพอ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการวินิจฉัยปัญหาทางประวัติศาสตร์ต่อไป

2.2 ทักษะการสืบค้นและใช้ข้อมูล

จากการสนทนาทุกคนและการจัดกิจกรรมทั้งหมดสามารถประมวลและสรุปได้ว่าผู้เข้าร่วมสนทนาทั้งหมดมีข้อมูลที่มาจากการสืบค้นน้อยมากและไม่มีหลักเกณฑ์ในการเลือกและใช้ข้อมูลสนับสนุนข้อสงสัยอย่างมีเหตุผลและน่าเชื่อถือเพราะส่วนใหญ่ใช้การอ้างอิงจากคำแนะนำจากบุคคลอื่นไม่สามารถระบุแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ เลือกหนังสืออ้างอิงโดยพิจารณาจากชื่อเรื่อง

และชื่อผู้แต่งโดยที่ไม่เคยอ่านหนังสือดังกล่าวมาก่อน ผู้เข้าร่วมสนทนาใช้ข้อมูลคลาดเคลื่อนจากข้อเท็จจริงซึ่งแสดงถึงการมีข้อมูลน้อยและใช้ข้อมูลไม่เป็น กล่าวคือ ไม่ได้เลือกโดยพิจารณาว่าข้อมูลสามารถบอกข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ได้หรือไม่หรือว่าเป็นหลักฐานที่ผ่านการตีความและใส่ทัศนคติส่วนตัวลงไปแล้ว ดังนั้นความสามารถในการใช้ทักษะการสืบค้นและใช้ข้อมูลของผู้เข้าร่วมสนทนาทุกคนจึงอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุงแก้ไข

2.3 ทักษะการตอบคำถามเชิงวิเคราะห์

การใช้ความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาทางประวัติศาสตร์ทั้งการสนทากลุ่มและการเขียนวิเคราะห์จากการตั้งคำถามที่กำหนดให้พบว่าผู้เข้าร่วมสนทากลุ่มมีความสามารถในการวิเคราะห์อยู่ในระดับพอใช้ และระดับควรปรับปรุงแก้ไข เพราะไม่สามารถวิเคราะห์ปัญหาอย่างเข้าใจไม่มีการเชื่อมโยงจากเหตุไปสู่อิทธิพลและอธิบายส่วนที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ โดยใช้ความรู้สึก ค่านิยมของคนปัจจุบันในการตัดสินอดีต ทำให้การวิเคราะห์คลาดเคลื่อน ทั้งนี้เห็นได้ชัดว่าทักษะการวิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจหลักการศึกษาด้านประวัติศาสตร์และมีส่วนสัมพันธ์กับการสร้างคำถามและสืบค้นข้อมูลอย่างมาก

2.4 ทักษะการวิพากษ์และตีความ

จากการทำกิจกรรมการวิพากษ์และตีความเอกสาร โดยใช้เนื้อเพลง บทกลอน และกฎหมายตราสามดวง พบว่าผู้เข้าร่วมสนทากลุ่มทุกคนมีทักษะในการวิพากษ์ในระดับที่ต้องปรับปรุงแก้ไขเพราะการอธิบายและการสรุปผลความหมายทั้งที่บ่งบอกและแฝงอยู่ในสารนิพนธ์เนื่องจากการไม่สามารถทำความเข้าใจและอธิบายข้อสนเทศที่พบในหลักฐานได้อย่างชัดเจน ไม่สามารถทำความเข้าใจบริบทแวดล้อมที่ต่างกันของแต่ละยุคสมัย อีกทั้งยังวิพากษ์และตีความโดยใช้ความรู้สึกของยุคปัจจุบันในการอธิบายอดีต ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องระมัดระวังสูง

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องความสามารถในการใช้ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา สามารถอภิปรายผล การวิจัยได้ดังนี้

ทัศนคติต่อการศึกษาวិชาประวัติศาสตร์ในระดับอุดมศึกษา

จากผลการวิจัยพบว่าผู้ร่วมสนทนาส่วนใหญ่มีทัศนคติในด้านลบต่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ โดยมีความเห็นว่าเป็นวิชาที่น่าเบื่อ เนื้อหาหนัก และเรียนแต่เรื่องราวในอดีต และไม่มีกรณีศึกษาที่ทันสมัย ทั้งนี้อาจมาจากความคับข้องใจต่อวิธีการสอนของอาจารย์ที่ไม่มีกรณีศึกษาที่น่าสนใจของผู้เรียนโดยการเลือกใช้สื่อการสอนและเทคนิควิธีการที่ดี อีกทั้งผู้ร่วมสนทนายังไม่เข้าใจวิธีการเรียนการสอนประวัติศาสตร์และจุดมุ่งหมายของการเรียน จึงทำให้นักศึกษาเกิดความเบื่อหน่ายไม่เข้าใจ และรู้สึกว่าการเรียนประวัติศาสตร์ไม่น่าสนใจ การเกิดทัศนคติด้านลบ ความไม่เข้าใจประวัติศาสตร์ด้านพื้นฐานอาจเนื่องมาจากบริบทการสอนภายในห้องเรียนที่ไม่เอื้อต่อการสร้างประสิทธิผลทางการเรียน ดังที่ ทิศนา แคมมณี (2545) กล่าวว่าบริบทการสอนระดับห้องเรียนมีหลายส่วนที่สัมพันธ์กัน อันดับแรก คือ ครู จะเห็นว่าครูมีอิทธิพลต่อการเรียนการสอนหลายประการ เช่น ความรู้ความเข้าใจในสาระที่สอน ความสามารถในการสอน ความพร้อมในการสอน บุคลิกของผู้สอน ฯลฯ สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการเรียนการสอนและพฤติกรรมของการสอนของครู

ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับความหมาย จุดมุ่งหมายและคุณค่าของประวัติศาสตร์

จากการสนทากลุ่มของผู้เข้าร่วมสนทนาเห็นว่าทุกคนไม่เข้าใจธรรมชาติของวิชาประวัติศาสตร์ โดยมองว่าประวัติศาสตร์สามารถเข้าใจได้ ซึ่งต่างจากคำอธิบายของผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ ดังเห็นได้จาก นาฏวิภา ชลิตานนท์ (2524) กล่าวว่าประวัติศาสตร์เกิดจากความคิดของมนุษย์ภายใต้เงื่อนไขของสภาวะแวดล้อมและกาลเวลา ประวัติศาสตร์จะเกิดขึ้นเหมือนเดิมอีกต่อเมื่อเงื่อนไขและสภาพความเป็นมาเหมือนเดิมทุกอย่างรวมทั้งประสบการณ์ของมนุษย์ด้วย การเข้าใจของประวัติศาสตร์จึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยากมากเท่ากับไม่อาจเกิดขึ้นได้เลย สอดคล้องกับ สืบแสง พรหมบุญ (2523) ที่แสดงทัศนะว่า อุปสรรคที่สำคัญ

ประการหนึ่งของการศึกษาประวัติศาสตร์ในประเทศไทย คือ ความเชื่อว่าประวัติศาสตร์ชำระอยู่เสมอและมักจะใช้วิธีการแก้ปัญหาต่างๆจนปัญหายุ่งยากแก้ไขไม่ไหวจนเกิดผลเสียใน

นอกจากนี้ผู้ร่วมสนทนายังไม่แน่ใจว่าประวัติศาสตร์มีลักษณะอย่างไร เรื่องราวอย่างไรจึงจะอยู่ในขอบข่ายของการเป็นประวัติศาสตร์ วินัย พงศ์ศรีเพียร(2543) ได้กล่าวถึงประเด็นนี้ไว้ว่า เหตุการณ์ในอดีตนั้นมียุ่อยู่มากมายแต่เหตุการณ์บางเหตุการณ์เท่านั้นที่ถือว่ามีค่าสำคัญจนเป็นเหตุการณ์ประวัติศาสตร์เพราะได้ส่งผลกระทบต่อสังคมในด้านใดด้านหนึ่ง ความเกี่ยวโยงของเหตุการณ์ประวัติศาสตร์หลายๆเหตุการณ์ทำให้เรามองเห็นปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์ และปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์หลายๆปรากฏการณ์ทำให้เราได้มองเห็นภาพในอดีตโดยรวม ทั้งนี้จากการอภิปรายของผู้ร่วมสนทนาที่ว่าความเป็นประวัติศาสตร์นั้นมีเกณฑ์การพิจารณาอย่างไร ในขั้นแรกผู้ร่วมสนทนาใช้เกณฑ์ของเวลาในการจัด กล่าวคือ เหตุการณ์ใดมีความเก่ามากเหตุการณ์นั้นถือเป็นประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นการตีความค่อนข้างเก่า ในประเด็นนี้ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2519) กล่าวว่า เวลาคืออะไร ไม่มีใครรู้ แต่เวลาที่เรารู้จักกันนั้นคือ อากาศเคลื่อนไหวของโลก เช่น 1 วัน 1 ชั่วโมง เพราะฉะนั้นเวลาจึงเป็นเพียงสิ่งที่มนุษย์ในสังคมกำหนดขึ้นโดยอาศัยความเคลื่อนไหวของโลกเป็น

ผู้เข้าร่วมสนทนามีความคิดเห็นว่าประวัติศาสตร์เป็นศาสตร์ที่คำอธิบายขึ้นอยู่กับความคิดของผู้ตีความ ซึ่งบางครั้งขัดแย้งกันเองและไม่มีคำตอบตายตัวเมื่อมีหลักฐานอื่นมาสนับสนุนก็เปลี่ยนได้ ซึ่งแสดงว่าผู้ร่วมสนทนาทราบในเบื้องต้นว่าวิชาประวัติศาสตร์ไม่มีคำอธิบายที่ตายตัวขึ้นอยู่กับว่าใครเป็นผู้อธิบายและมีความคิดต่อหลักฐานขั้นนั้นอย่างไร แต่ทุกคนสามารถมีคำอธิบายขัดแย้งกันได้แต่สิ่งที่เป็ปัญหาสำหรับผู้ร่วมสนทนาคือ คิดว่าตนเองสับสนว่าข้อสรุปหรือคำอธิบายใดจริงและควรเชื่อถือคือคำอธิบายของใครจึงเกิดความไม่เชื่อมั่นในวิธีการในการอธิบายประวัติศาสตร์เพราะต้องการสิ่งที่แน่นอนเป็นมาตรฐานที่ชัดเจนพิสูจน์ได้

สาเหตุที่ผู้เข้าร่วมสนทนาประสบปัญหาเช่นนี้เป็นเพราะผู้เข้าร่วมสนทนาไม่รู้ แต่ไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้ว่าธรรมชาติของการศึกษาประวัติศาสตร์คืออะไร ในประเด็นนี้องค์กรนักประวัติศาสตร์แห่งสหรัฐอเมริกา(Organization of American Historians) (2002) เสนอว่าการอธิบายอดีตนั้นไม่มีข้อสรุปแน่นอนและแย้งได้หากมีข้อมูลใหม่มาสนับสนุน ซึ่งนักประวัติศาสตร์ต้องค้นคว้าและอภิปรายกับผู้อื่นอยู่เสมอ นอกจากนี้ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ยังคงมีการตีความอดีตซ้ำแล้วซ้ำอีกและบางครั้งการตีความใหม่ไม่ได้มาจากการค้นพบใหม่ๆเท่านั้นแต่มาจากการคิดทบทวนตีความหลักฐานขึ้นเดิมด้วยมุมมองใหม่ๆ

ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของกลุ่มผู้เข้าร่วมสนทนาส่วนหนึ่งมาจากการไม่ได้ทำความเข้าใจพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ อีกทั้งยังไม่ได้รับการฝึกฝนการใช้ทักษะและความคิดในการอธิบายปรากฏการณ์อย่างกว้างขวาง ทำให้ส่งผลกระทบต่อเนื้อเป็นลูกโซ่ แต่ในส่วนของผู้เข้าร่วมสนทนามีความคิดเห็นว่าปัญหาในการเรียนของตนเองคือ ความคิดที่ว่าครูมีวิธีการถ่ายทอดความรู้ไม่ดีพอทำให้นักศึกษารู้สึกเบื่อไม่สนใจเพราะอาจารย์ผู้สอนไม่ใช้สื่อที่น่าสนใจเนื้อหาของประวัติศาสตร์ที่มีมากทำให้นักศึกษาจำไม่ได้ก่อให้เกิดปัญหาเวลาสอบเพราะนักศึกษาคิดว่าต้องจำเนื้อหาให้ได้และนำมาเขียนตอบในข้อสอบข้อเขียน ซึ่งส่วนใหญ่เห็นว่าการเขียนเชิงวิเคราะห์ทำได้ยากเพราะอาจารย์ผู้สอนไม่เคยสอนให้คิดวิเคราะห์มาก่อน ผู้เข้าร่วมสนทนายังไม่เข้าใจหลักเกณฑ์ในการให้คะแนนของอาจารย์ผู้สอน ทำให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกลังเลใจ

การใช้ความสามารถในการใช้ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

ทักษะการตั้งคำถาม

จากการตั้งคำถามของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มจะเห็นว่าทุกคนสามารถตั้งคำถามได้ทั้งระดับสูงและระดับต่ำ แต่ส่วนใหญ่ไม่นำไปสู่การอธิบายหลักฐานหรือเหตุการณ์อย่างเป็นระบบที่สามารถได้มาซึ่งคำตอบที่ครอบคลุมประเด็นสำคัญๆในการศึกษาประวัติศาสตร์ คือ ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร และทำไม ยกตัวอย่างเช่น คำถาม ทำไมคนไทยต้องฆ่าคนไทย ความยุติธรรมอยู่ที่ไหน เป็นต้น ทั้งนี้ สมโชติ อ๋องสกุล(2540) ได้นำเสนอว่า คำถามที่ดีในทางประวัติศาสตร์ต้องมีคุณสมบัติ คือ ต้อง

เป็นคำถามที่ชัดเจนและรัดกุมสามารถตอบได้ตามความจริงเชิงประจักษ์ เป็นคำถามที่ไม่ขัดต่อหลักตรรกศาสตร์ ควรเป็นคำถามที่หากถามแล้วคำตอบจะช่วยให้ความกระจ่างแก่ข้อเท็จจริงจำนวนมากไม่ใช่ข้อเท็จจริงที่จำกัดและควรมีลักษณะเปิดกว้างพอสมควรเพื่อเปิดโอกาสให้นักประวัติศาสตร์ใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้อย่างกว้างขวาง ทั้งนี้การที่ผู้เข้าร่วมสนทนามีระดับการตั้งคำถามต่ำอาจเนื่องมาจากผู้เข้าร่วมสนทนาไม่มีข้อสงสัยต่อตัวหลักฐานหรือเหตุการณ์ต่างๆที่กำหนดให้ไม่มีความน่าสนใจหรืออาจเป็นไปได้ว่าผู้ร่วมสนทนาไม่มีพื้นฐานความรู้ในเรื่องที่จะถาม ไม่มีการช่างสังเกตและไม่ได้รับการฝึกฝนการตั้งคำถามที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ระบบการคิดวิเคราะห์เพื่อให้เหตุผลของผู้เข้าร่วมสนทนาไม่มีประสิทธิผลเท่าที่ควร

ทักษะการสืบค้นและใช้ข้อมูล

ในส่วนของความสามารถในการใช้ทักษะการสืบค้นของกลุ่มผู้ร่วมสนทนาทุกคนสามารถระบุแหล่งข้อมูลที่มีความหลากหลายทั้งจาก ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ ในการให้คำอธิบายสนับสนุนการคิดของผู้เข้าร่วมสนทนาจะเห็นได้ว่ามีการอ้างอิงหนังสือบ้าง แต่ไม่สามารถระบุชื่อผู้เขียนและรายละเอียดเชิงลึกได้ มีการอ้างข้อมูลจากโทรทัศน์บ้างเพราะผู้ร่วมสนทนาเห็นว่ามีความน่าเชื่อถือมากกว่าสื่ออื่นเนื่องจากมีความรวดเร็วอีกทั้งยังมีภาพและเสียงให้เห็นอย่างชัดเจน การสืบค้นจากสื่ออื่น เช่น ค้นหาจากอินเทอร์เน็ต และมีการอ้างความคิดเห็นของอาจารย์ในการเลือกตัดสินใจในความน่าเชื่อถือและเลือกใช้ข้อมูล โดยทั้งหมดเห็นว่าการสืบค้นข้อมูลจะทำก็ต่อเมื่อมีแรงจูงใจและมีหน้าที่บังคับให้ต้องกระทำ เช่น อาจารย์ผู้สอนสั่งให้อ่านบ่อยครั้งที่ผู้ร่วมสนทนากลุ่มไม่ได้คัดเลือกข้อมูลโดยตรวจสอบจากความน่าเชื่อถือ เห็นได้จากการสนทนาในประเด็นต่างๆกับผู้ร่วมสนทนาที่ผ่านมา ผู้ร่วมสนทนากลุ่มแยกแยะข้อเท็จจริงและการตีความทางประวัติศาสตร์ไม่ชัดเจน เช่น ใช้ข้อมูลจากภาพยนตร์ นิยายอิงประวัติศาสตร์ มาอธิบายโดยไม่ได้วิเคราะห์ว่าเนื้อหาที่ปรากฏในสื่อเหล่านั้นเป็นข้อเท็จจริงที่สามารถใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงเพื่ออธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ได้หรือไม่

ทักษะการตอบคำถามเชิงวิเคราะห์

ในส่วนของ การจัดกิจกรรมการคิดวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้ตั้งโจทย์เพื่อให้ผู้ร่วมสนทนาวิเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะความเป็นอาชญากรและความเป็นวีรบุรุษของบุคคลซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ลักษณะค่านิยม และมุมมองที่เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากเกิดความห่างในแง่ของเวลาและสถานที่ ผลการวิจัยพบว่าการตอบคำถามเชิงวิเคราะห์ของผู้ร่วมสนทนาที่มีผู้ที่มีความสามารถในการใช้ทักษะการตอบคำถามอยู่ในระดับพอใช้ และระดับต้องปรับปรุง จะเห็นได้ว่าผู้ร่วมสนทนาวิเคราะห์โดยสามารถมองแยกเป็นส่วนๆและบรรยายว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน แต่ไม่ได้วิเคราะห์ โดยใช้พื้นฐานการคิดทางประวัติศาสตร์เพื่ออธิบายว่าการให้คุณค่าทางด้านบวกและด้านลบต่อบุคคลต้องใช้ปัจจัยใดประกอบการอธิบายบ้าง และเมื่อเวลาผ่านไปการปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ของบุคคลคนเดียวกันในสายตาของคนต่างยุคสมัยน่าจะมาจากสาเหตุใดประกอบกัน ซึ่งในแต่ละยุคสมัยการให้คำนิยามต่อวีรบุรุษและอาชญากรก็ต่างกันไปตามความเป็นไปของสังคม บรรทัดฐาน และอื่น ๆ ที่มีส่วนต่อการกำหนดความคิด ดังเช่นที่ สมเกียรติ วันทะนะ (2524) กล่าวว่าส่วนลึกของหัวใจคนในสังคมย่อมมีภาพของบุคคลในอุดมคติอยู่เสมอต่างกันว่าบางคนอาจมีอย่างเลือนลาง บางคนเด่นชัด ในสังคมที่กลไกของสังคมไม่อาจสร้างความพึงพอใจให้กับคนในสังคมรู้สึกชอบธรรมได้ จอมโจรมีพฤติกรรมไม่เป็นที่ยอมรับของกฎหมายบ้านเมืองในสังคมก็ย่อมมีโอกาสที่จะเป็นวีรบุรุษของคนจำนวนไม่น้อยได้

การที่ผู้ร่วมสนทนากลุ่มมีความสามารถในการใช้ทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลในระดับที่ต้องปรับปรุงถึงพอใช้ อาจเนื่องมาจากลักษณะการตั้งคำถามของผู้วิจัยที่ไม่สามารถขยายความคิดของผู้ร่วมสนทนาได้ หรือสื่อที่ใช้ไม่สามารถนำไปสู่การวิเคราะห์ได้เพราะไม่มีความหลากหลายมากพอ อีกทั้งผู้วิจัยไม่ได้ให้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องที่จะถามก่อนล่วงหน้า เมื่อผู้ร่วมสนทนาไม่มีพื้นฐานความรู้ในเรื่องนั้นๆจึงไม่อาจแสดงความสามารถที่แท้จริงได้อย่างเต็มศักยภาพ ผลจากการคิดวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดการคิดวิเคราะห์นั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้สื่อที่มีความหลากหลาย ต้องตรงประเด็น ชัดเจน และควรปูพื้นฐานความรู้ให้กับผู้ร่วมสนทนาก่อน นอกจากนี้การใช้หลักฐานที่เฉพาะเจาะจงเกินไป เช่น

กฎหมายตราสามดวง ซึ่งเป็นการยากที่นักศึกษาวิชาเอกสังคมศึกษาจะทำความเข้าใจได้เพราะนักศึกษาวิชาเอกสังคมศึกษา เรียนรู้ในสาขาวิชาสังคมศึกษาอย่างกว้างๆ ไม่ได้เน้นการเป็นนักประวัติศาสตร์ ดังนั้นผลสัมฤทธิ์จึงออกมาค่อนข้างต่ำ

ทักษะการวิพากษ์และตีความ

ในส่วนของผลการวิจัยเกี่ยวกับความสามารถในการใช้ทักษะการวิพากษ์และตีความของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม พบว่าความสามารถในการใช้ทักษะการวิพากษ์และตีความของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มอยู่ในระดับที่ควรปรับปรุงแก้ไข เพราะไม่สามารถวิพากษ์ภายนอกและภายในได้อย่างชัดเจน กล่าวคือ ไม่สามารถระบุช่วงเวลาที่น่านอนของการสร้างหลักฐานได้ ส่วนใหญ่ใช้การประมาณ เช่น น่าจะ ประมาณ และ เดา อีกทั้งไม่สามารถนำข้อสนเทศที่พบในหลักฐานมาช่วยในการอธิบายและทำความเข้าใจหลักฐาน สาเหตุที่ทำให้ได้ผลเช่นนี้มีปัจจัยหลายอย่างประกอบ เช่น ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มไม่มีข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ ผู้เข้าร่วมสนทนาขาดจินตนาการและขาดการช่างสังเกตในการศึกษาหลักฐานและการตั้งคำถามต่อหลักฐานไม่ดีพอ และไม่อ่านหลักฐานอย่างพิถีพิถันวิเคราะห์ ซึ่งที่กล่าวมาถือเป็นจุดที่สำคัญที่สุด หากขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไปจะทำให้การอธิบายไม่มีน้ำหนัก ขาดความน่าเชื่อถือและนำไปสู่การอธิบายและตีความที่ผิดพลาดได้สูง

สรุป

การก่อเกิดความคิดทางประวัติศาสตร์ต้องอาศัยทัศนคติที่ดีต่อการศึกษา เป็นจุดเริ่มต้นที่จะก่อให้เกิดความต้องการทำความเข้าใจด้านความหมาย จุดมุ่งหมาย คุณค่า และส่งผลต่อการเกิดความคิดทางประวัติศาสตร์ในลักษณะเกี่ยวเนื่องกันเป็นลูกโซ่หรือโดมิโน กล่าวคือ ทุกส่วนนอกจากจะมีการเกี่ยวโยงกันแล้ว หากผู้ศึกษาและผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ไม่สามารถทำความเข้าใจจุดใดจุดหนึ่งของประวัติศาสตร์ให้กระจ่างหรือมีความคลาดเคลื่อนจะส่งผลกระทบต่อส่วนอื่นๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นทั้งผู้เรียนและผู้สอนจึงควรมีความตระหนักถึงความสำคัญของการทำความเข้าใจหลักการเรียนและหลักการสอนวิชาประวัติศาสตร์ให้ถ่องแท้เพื่อนำความรู้และวิธีการที่ได้มาสร้างประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนและสังคมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ควรทำความเข้าใจความหมายของวิชาประวัติศาสตร์ จุดมุ่งหมาย คุณค่า และวิธีการสอนอย่างถ่องแท้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและสอนวิชาประวัติศาสตร์ให้บรรลุจุดมุ่งหมายสูงสุด
2. ควรปรับปรุงทักษะการสืบค้นข้อมูลเพื่อจะได้ทราบข้อมูลและการตีความใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเตรียมความพร้อมในการเรียนการสอน โดยควรตรวจสอบ ฝึกฝน และพัฒนาตนเองด้านทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์อยู่เสมอ
2. ควรร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหาในระดับเบื้องต้น คือ ต้องร่วมกันแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในทุกระดับการศึกษา โดยการตรวจสอบความพร้อม ความสามารถในการสร้างสรรค์ให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่แท้จริง ซึ่งทุกส่วนของวงการศึกษาต้องโน้มนำให้ทุกส่วนของสังคมยอมรับต่อคุณค่าในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในฐานะศาสตร์แห่งวิถีคิดที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติทั้งต่อตัวผู้เรียน ผู้สอนและสังคมโดยรวม

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนาชายแดนใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาที่ได้สนับสนุนทุนวิจัยงบประมาณบำรุงการศึกษาประจำปีงบประมาณ 2556

เอกสารอ้างอิง

- ชาญชัย รัตนวิบูลย์. (2544). มาตรฐานในการคิดทางประวัติศาสตร์. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 8(1),1-7.
- ทีศนา แคมมณี. (2545). ศาสตร์การสอน:องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นาฏวิภา ชลิตานนท์. (2524). ประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2519). ข้อคิดเกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์. ในปรัชญาประวัติศาสตร์. กรุงเทพฯ: ประพันธ์ศาสน์.
- ลดาวีลย์ มาลยวงศ์. (2518). สภาพการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับ ป.กศ.สูง:ทัศนะของครู. กรุงเทพฯ : หน่วยงานศึกษานิตเทศก์ กรมฝึกหัดครู.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร. (2543). คู่มือการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทย. ใน ประวัติศาสตร์ไทยจะเรียนจะสอนอย่างไร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- สมเกียรติ วันทะนะ. (2524). ประวัติศาสตร์:ศาสตร์ของแม่มด?. ใน สถานะของวิชาประวัติศาสตร์ในปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมชาติ อ่องสกุล. (2540). ประวัติศาสตร์การศึกษาในสังคมไทย. เชียงใหม่ : คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สืบแสง พรหมบุญ. (2523). สถานะของวิชาการประวัติศาสตร์ในประเทศไทย. ในสถานะของวิชาประวัติศาสตร์ในปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Organization of American Historians. (2002). *National History Standards, Part I: Standards in History Thinking*.(Online).Retrieved December 12 ,2013, from: <http://www.oah.org/pubs/magazine/standards/html>.